

Riigikontrolli audit

Maakondlik ühistransport

Kas riigi kulutused maakondlikule ühistranspordile on sihipärased ja säästlikud?

Kaire Kuldpere
auditijuht

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon
22.03.2021

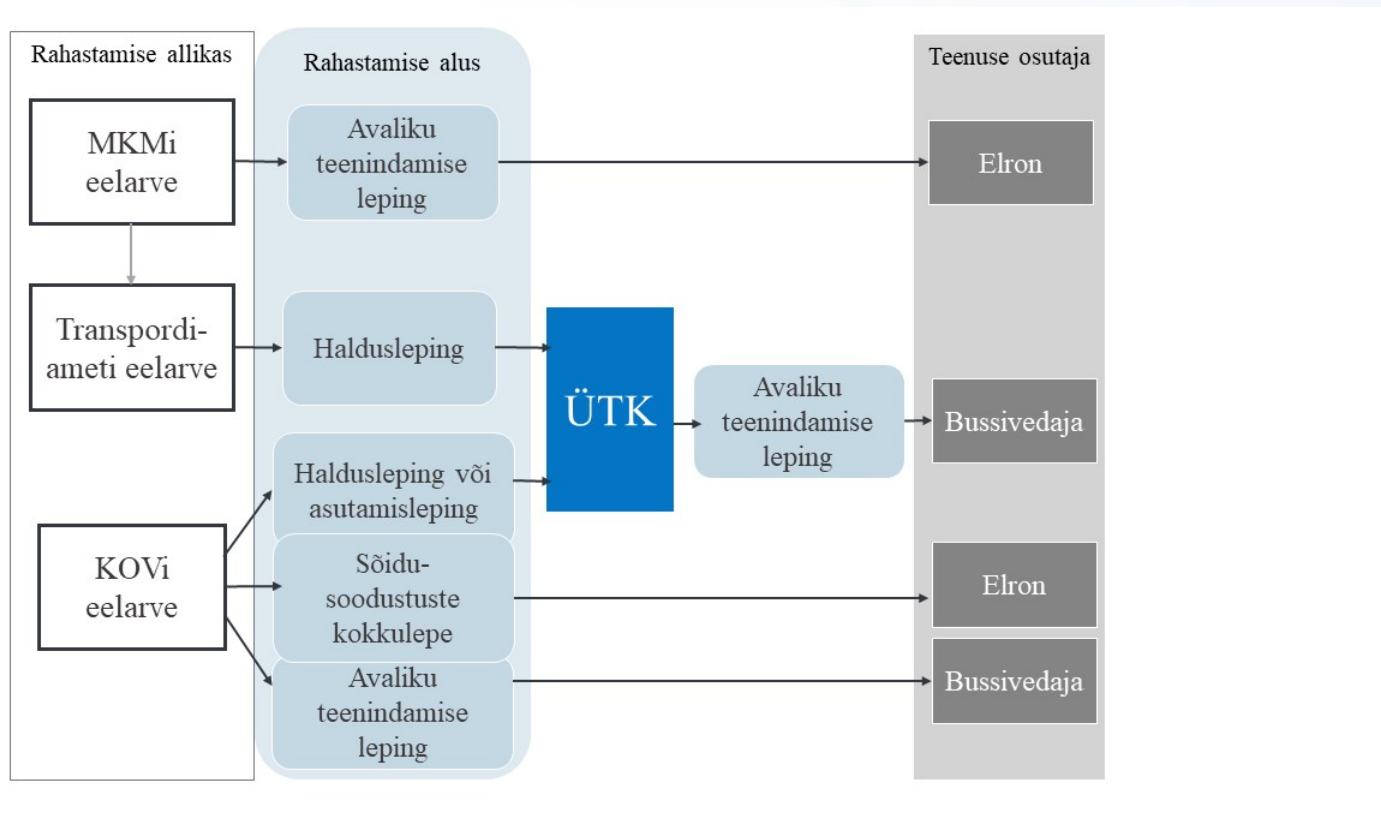
Auditi eesmärk

- Kas perioodil 2017-2019 on maakondliku bussitranspordi korraldamisel ja rahastamisel arvestatud majanduslikku otstarbekust ja elanike liikumisvajadusi?
- Kuidas toimub kohaliku ehk valla- ja linnasisese bussitranspordi liinivõrgu planeerimine ja rahastamine?
- Kuidas on jaotatud maakondliku ja kohaliku bussitranspordi korraldajate rollid ja vastutus?

Ühistranspordi kavandamine ja korraldamine toimub paljudel tasanditel ja erinevate asutuste poolt

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
- Transpordiamet
- Piirkondlikud ühistranspordikeskused (edaspidi ÜTKd)
- AS Eesti Liinirongid
- Kohalikud omavalitsused

Ühistranspordi rahastamine

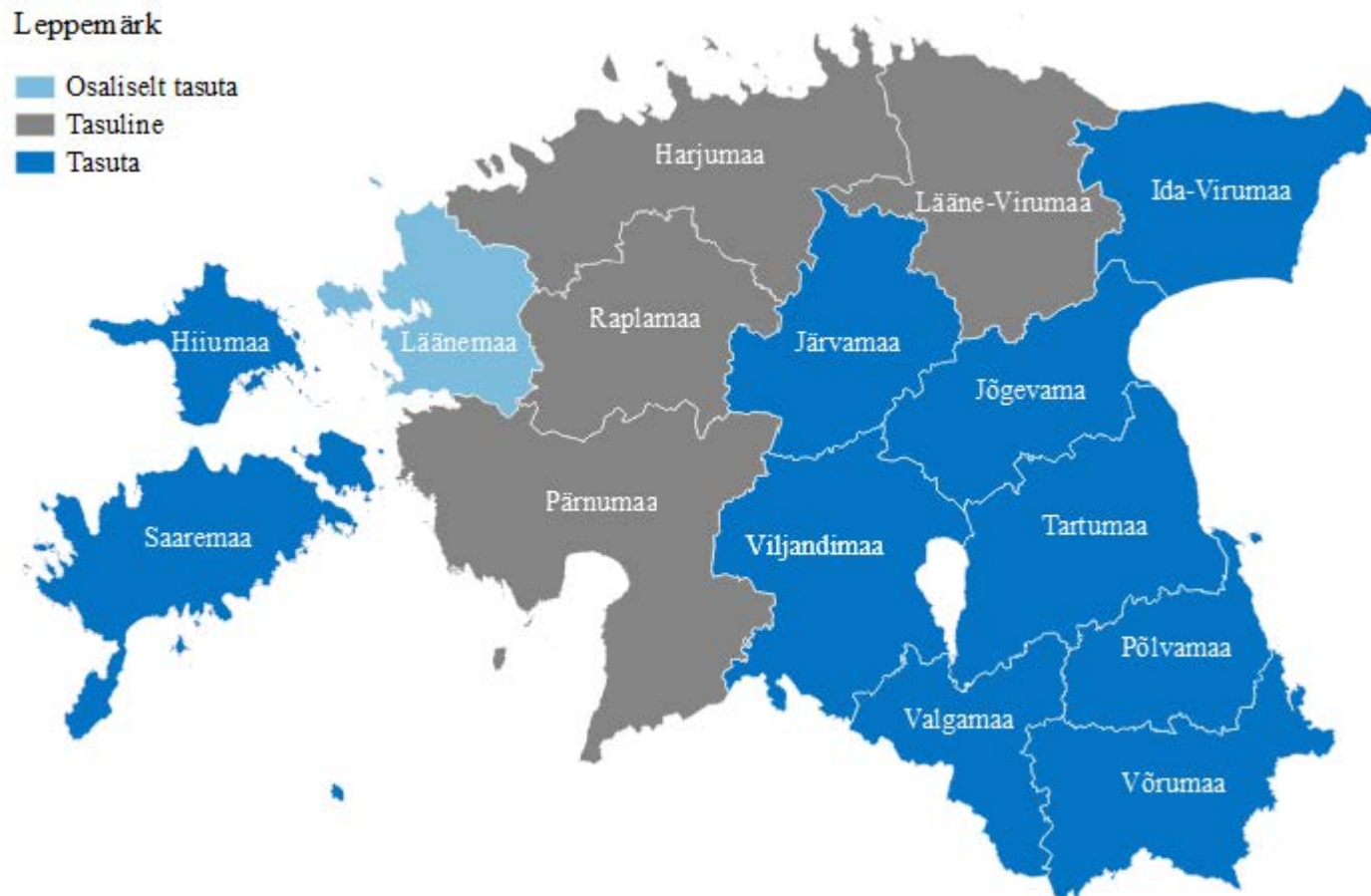

Kulud riigieelarvest maakondliku bussitranspordi pakkumiseks on viimastel aastatel kasvanud ja kasvavad ka edaspidi

- 2017. aastal riigieelarvest maakondlikule bussitranspordile 21,9 miljonit, 2019. aastal 43,1 miljonit eurot.
- Prognoos: 2024. aastal 64,6 miljonit eurot.
- 2019. aastal kulus kohaliku ühistranspordi korraldamisele *ca* 104 miljonit eurot.

Avalikel maakonnaliinidel bussisõidu maksumus maakondades

Ühistranspordi liinivõrk ei pruugi vastata kõigi elanike vajadustele

- Liinivõrk on kujunenud praegusi kasutajaid arvestades.
- Vähe on uuritud elanike liikumisvajadusi, kes ühistransporti ei kasuta.
- Puudub ühtne ühistranspordi piletikorraldus.

Liinivõrgus on ebakõlasid

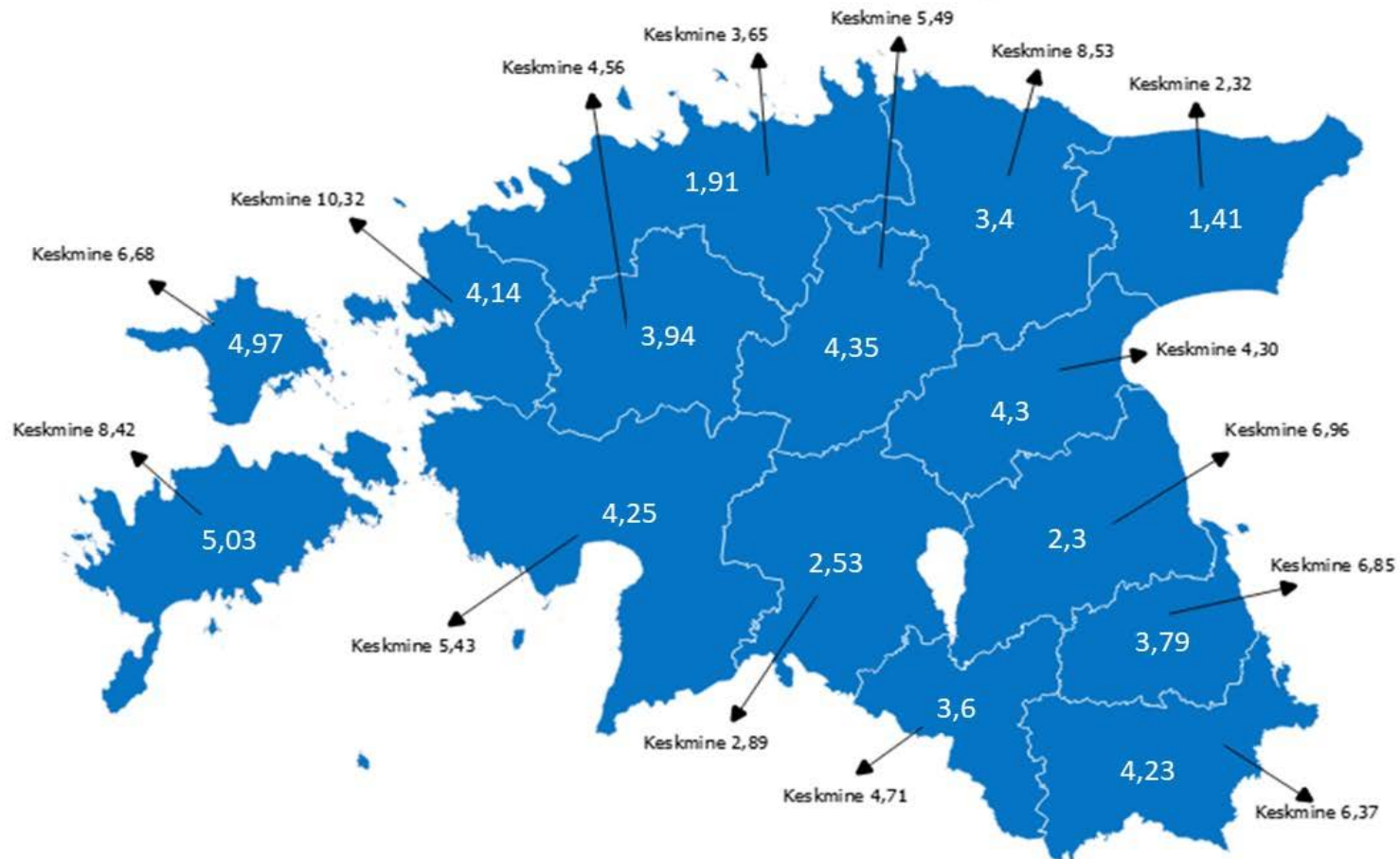
- Busside ja rongide sõidugraafikud ei ühildu alati, sest probleeme on korraldajate infovahetuses ja koostöös.
- Liinivõrgu planeerimise aluseks olevaid andmeid koondava Ühistranspordiregistri andmetes on vigu.

Osa liinide käigushoidmine on riigile ebamõistlikult kulukas

- Ühe liini reisija vedamise keskmine kulu oli 2019. aastal 6,31 eurot.
- 10% juhtudest oli ühe reisija kulu liinil ehk kõrgeima detsiili kulu väärtus 9,46 eurot või sellest rohkem. Selliseid liine oli 2019. aastal 417.
- Leidus ka bussiliine, kus ühe reisija kulu oli üle 100 euro.

Maakonna kõikide bussiliinide ligikaudne mediaan ja keskmine kulu ühe reisija kohta 2019. aastal eurodes

Alternatiivseid sõiduvõimalusi pakutakse vähe

- Pole kokku lepitud baastaset ehk seda, millise reisijate arvu ja asustusega piirkonnas ning millise piirkuluga riigile peaks regulaarsete bussiliinidega maakondlikku bussitransporti pakkuma.
- Enamik ÜTKsid pakub nõudeliine, 3 ÜTKd pakuvad sotsiaaltranspordi teenust.
- Nõudeliine korraldab 10 omavalitsust.

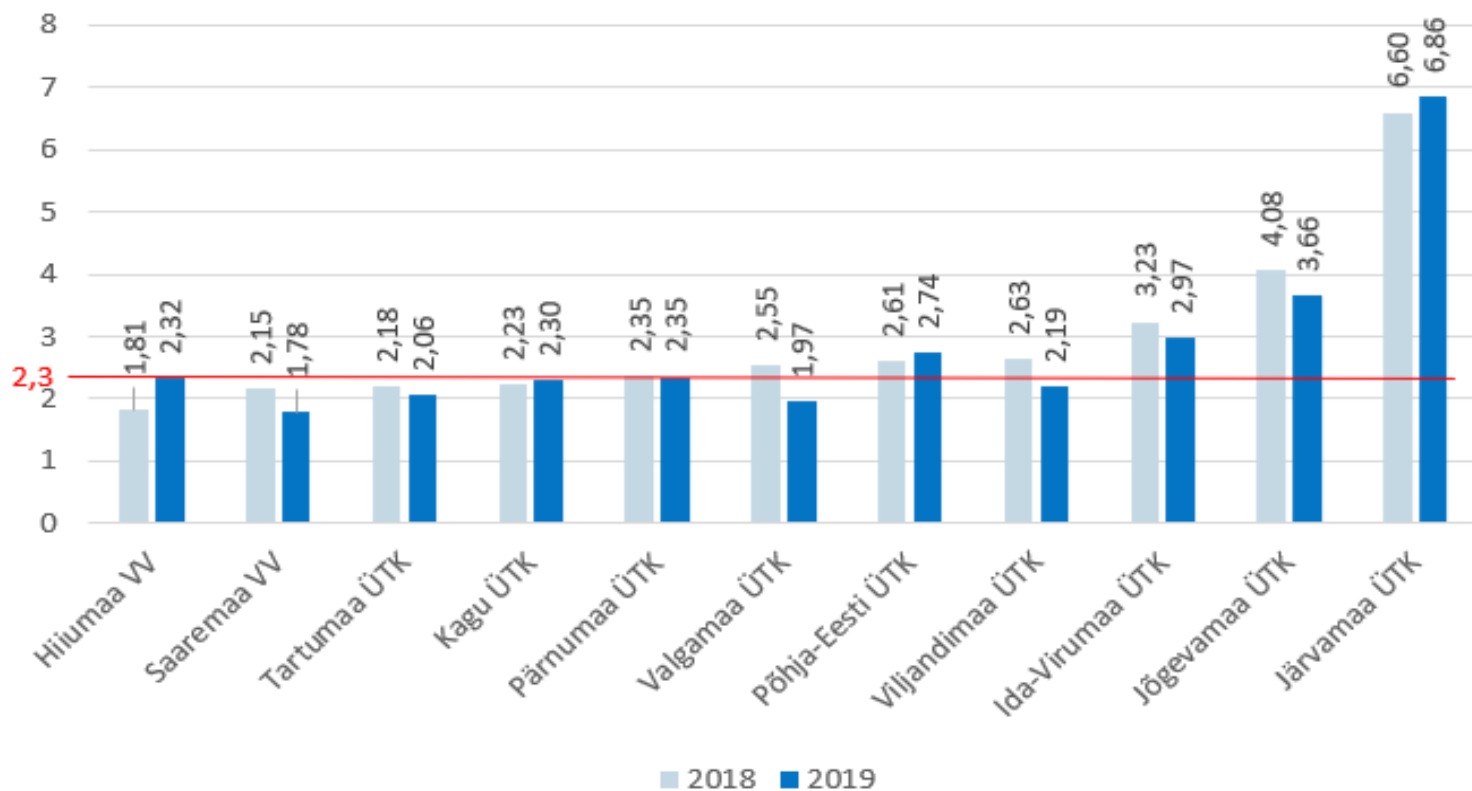
Vastutuse jaotus maakondliku ja kohaliku ühistranspordi korraldamise eest ei ole selge

- Ühistranspordiseaduses ei ole liinide mõisted selgelt defineeritud. Praktikas juhtumipõhine lähenemine.
- Riik maksab osas piirkondades ka selliste liinide eest, mis ei ole vajalikud maakondliku liinivõrgu toimimiseks.
- Ebavõrdne olukord maakondade lõikes.

ÜTKde roll ja vastutus pole kõikjal ühetaoliselt välja kujunenud

- Ühistranspordikeskustele pole kehtestatud ühtseid rahastamisaluseid.
- Toetuste kasutamise ning kulude tegemise praktika on erinev.
- Puudujäägid järelevalve korralduses.
- KOVide toetused ÜTKdele erinevad: 0 eurot Tartumaa ja 630 000 eurot Põhja- Eestis.

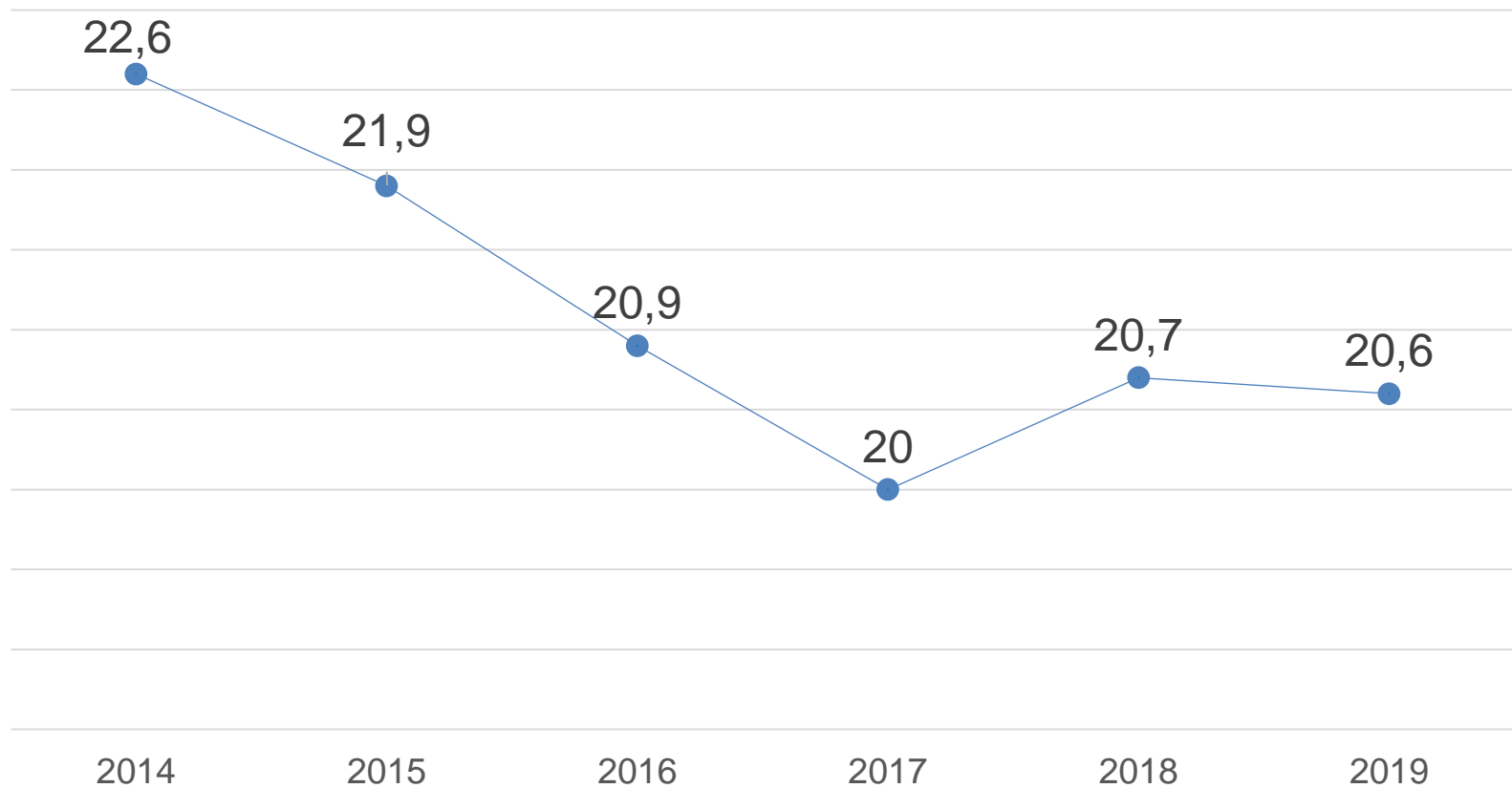
ÜTKde majandamis- ja tööjõukulude toetus liinikilomeetri kohta 2018. ja 2019. aastal, senti liinikilomeetri kohta

Ühistranspordile seatud eesmärgid on jäänud täitmata

- Transpordi arengukavas 2014–2020 eesmärk tõsta ühistranspordi kasutajate osakaal töökäijate hulgas aastaks 2020 suuremaks või võrdseks 25%-ga.
- Sõitjate arv kasvas 2019. aastal võrreldes 2018. aastaga ca 15%. Kasvanud on korduvsõitjate hulk.
- Statistikaameti andmetel kasutavad inimesed töökäimiseks endiselt pigem autot.

Ühistranspordi kasutamise osakaal (%) kõigist tööle liikumise viisidest ajavahemikul 2014–2019

Soovitused majandus- ja taristuministrile ja Transpordiameti peadirektorile

- Majandus- ja taristuministril kohustada Transpordiametit, ühistranspordikeskusi ning omavalitsusi kaaluma hajaasustusega piirkondades regulaarsete bussiliinide asemel alternatiivsete liikumisvõimaluste pakkumist.
- Majandus- ja taristuministril ning Transpordiameti peadirektoril kokku leppida koostöös kohalike omavalitsustega liinide maakondlikeks ja kohalikeks jaotamise ning liinide rahastamise selgetes põhimõtetes.

Soovitused Transpordiameti peadirektorile:

- Töötada välja maakondliku ühistranspordi korraldamiseks ühistranspordikeskuste rahastamise ja raha otstarbeka kasutamise selged reeglid.
- Korrastada või luua uued ühistranspordi andmeid koondavad infosüsteemid.
- Rakendada ühtne üleriigiline piletikorraldus.

Soovitused Transpordiameti peadirektorile ja ühistranspordikeskuste juhatuse liikmetele

- Parendada ühistranspordi liinivõrku elanike tegelikust liikumisvajadusest lähtudes.
- Hinnata olemasolevate liinide puhul ja uute liinide avamisel nende majanduslikku otstarbekust, arvestades ka alternatiivseid liikumisvõimalusi.

Tänan kuulamast!